

વરઘેલી વિણા-(ભાગ ૧)

સાલ ૧૯૨૩.

સંવત ૧૯૭૯.

૧૦૫૩૦

કીમત એક આનો. *Reg No. 22*

આ દાખલ 'મહેશ' પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, (આયવાડી, ગીરગામ રોડ, મુબમ-૪) માં ગુણવંતલાલ છોટાલાલ દેશામએ પ્રાપ્ત છે.

વરધેલી વિણા વિધાપીઠ

(યાને)

અમદાવાદ

૧૯૭૩૦

મુદ્રણી કોપીગૃહ

પ્રેમી કે પાગલ.

લેખક—શ્રીયુત કવિ—

પટેલ જોષ્ઠતારામ ભગવાનદાસ

પાસેથી સર્વ હક્ક વેચાણ લઈ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

પ્રુકસેલર જહુલાલ નારણદાસ, મુ. નડીઆદ.

સર્વ હક્ક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે.

ચિત્ર સમજ—

(૧) લલીતા—જ્ઞાતા વિણાનું શું કર્યું? નિંદ્રા હજી ના ઉડતી.

(૨) કુંદન—ખાળા કરો શું એકલાં? એકાંતમાં આવી ખરો.

(૩) લેખક—વિણા તણા વાજાંતમાં ગુલતાન થઈ વિણા ખરે!

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૭૩૦ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ વરદેવી વાણી

વિષય ૬ : ૬

વરઘેલી વિણા

યાને

પ્રેમી કે પાગલ

ગગ. (હરિગીત છંદ) શશીકાન્ત મારા લગ્નની કંઠાતરી.

લલીતા-ઠહાલા ! વિણાનું શું કયું ? નિંદ્રા હજી ના ઉઠતી
વિણા વરસ થઈ સોળની વાતો વિવિધ તેથી થતી
જેઈ જમાઈ શોધતાં જગ્યા વળી જ્યાં જ્યાં હતી
પણ કોઈ મોઢું મોઢું ના રે વિનવતાં કરગરી ૧
પેલા મગનના છોકરાનું માથું કરવા હું ઝઘ
શો રોડ ધરમાં રાણીજીનો જોઈ વિસ્મય હું થઈ
પૂછી અરે મેં વાત પેરે તો તડુપી બોલીયાં
મારો ચીમન પરણાવશું જ્યારે થશે તે તો બી. એ. ૨
અહો નાથ એવા જ્યાં ફરી ત્યાં એજ ઉત્તર સાંભળ્યા
ઠહાલા વિચારો વાત આ મારી હૃદય ધારી જરા

કર્તા-વિણા તણી વઢી એમ માતારે લલીતા નાવને
સુખી કૃષ્ણલાલે કહ્યો વઢીમા વિચારી વાતને ૩
કૃષ્ણલાલ-ઠહાલી પડી તેની તને શી છે ઘણી ચીંતા મને
ઘણીવાર તુજને મેં કહ્યું કે માથુ તુજથી ના બને
થાશે ઘણીતું ધાયું જગમાં માનવી કોણ માત્ર છે
સરખો પ્રભુ છે સર્વનો વળી એ કયાનું પાત્ર છે ૪

વિષ્ણુ વયે હજી બાળકી છે વર્ષ સોળ થયા છતાં
 અગ્નિના અભ્યાસમાં હજી ચાર વર્ષજ ખુટતાં
 મળશે પછી વર આપ મેળે છે ગણા બ્રહ્મપુરમાં
 સાયક અહીં મળશે નહિ દઇશું વિષ્ણુને દુરમાં ૫
 લલીતા-ના ના પીયુ એશું વઢો સદ્લોક મહેણું મારતા
 બુવો કાકીજી આવી મને નીત્યે રદ્યાં ઠપકારતાં
 પરણાવી દો કન્યા કહે એ સાપનો ભારો ગણી
 કન્યા કુંવરી બાર વરસે ના કદી રહી આપણી ૬
 શું બોળવા બેઠાં તમે પેલી તણી ઇજત બધી
 બીજવર અરે પરખો મળેના પંથવર કયાંયે કદી
 ત્યારે કહ્યું કાકી બનાવો વર તમે વિષ્ણુ સમે
 કાકી કહે હરિલાલ પેલો છે મુને તે તો ગમ્યો ૭
 ઉમર વરસ ચાલીસની છે છોકરાં વળી ચારતો
 જડુ કાગની કોટે હિરો ગમાર એવીન ધારશે
 નથી છાશ ખાટી છેક એવી કે ઉકરડે ઢોળવી
 કાકી મુણી રીસાઈ ગયાં મુને શક્યાં ના ભોળવી ૮
 જેકોર માસી એક દીન આવ્યાં હતાં મારી કને
 થઈ રાખથી રાતાં પીળાં ઠપકો અરે દેતાં મને
 શું ભાયઠા જાણે બીચારા કે ગૃહે શું ચાલતું
 જાણે રળી રજળી કરીને કામ કરતા ફાલતું ૯
 નીજ છોકરાં પરણાવવાં તે છે સ્ત્રીઓનું કામતો
 ધરનો ધણી ગુલામ છે ઘર કામમાં અધીકારશે

થઈ આવડી મોટી છતાં ઘરમાં ચલણ તોફાનથી
 એવો ધણી છે માલ્યે પણ નેત્રથી નયનું ઘડી ૧૦
 કેતા-એવી સુણી વાણી સગાંની રોજ લડીતા ત્રાસરી
 પરિવારમાં પુત્રી હતી વિણા વિસામો આપતી
 કલેક્ટર તણી એકીસમાં કરે કૃષ્ણલાલ જ નોકરી
 ખી, એ. થઈ શરૂઆતમાં સ્વીકારી ત્રીસની નોકરી ૧૧
 હલકા પગ રે નાવડુ નિમાવતા એ દંપતિ
 કરી કરકાર તેમાં વળી દેવું ભરે મહા કષ્ટથી
 મૂક્યુ પિતાએ વારસામાં રૂણ પાંચ હજારનું
 છતાં દંપતિ હિમત ધરી નિમાવતાં વહેવારનું ૧૨
 ગુજરાતી એથી રે બણી વિણા ગઈ અગ્રેજીમાં
 સ્વરૂપમાં છે સુંદરી સૈન્ય ન કે ખીલમાં
 આજા હતી હજુ સોજા વરસે છે યુવાની કૂટતી
 હજુ પ્રેમ સાગરની ધીમી રે સ્નેહ ઉર્મી સ્પુરતી ૧૩
 ગોરાંગ સર્વોંગે વદન લાલી ગુલાબી છે ભરી
 સદગુણ પણ એના વસ્યા સેને સુખધી છે મળી
 નિર્દોષ નજરે સ્નેહથી રસ હિણુન આકર્ષતિ
 વધતી જતી ઉમર હતી ત્યમ ત્યમ વધી યુગસુંતી ૧૪
 લડીતા હતી વિદ્યા વિહિન સહવાસથી સુધરી હતી
 અતિ પ્રેમ પતિ પર રાખવી પતિ આજને અનુસારતી
 સુખી હતી સહુ વાતથી પણ દુઃખી દીકરીથી થતી
 પુત્રી થઈ પશ્ચિયા સમી શોધ્યો ન વર જહનો નથી ૧૫

પુત્રી પ્રભુ તું લે ઉપાધી એમ હરદિન માગતી
 ઓશીઆળી અવની હું કશ પુત્રી તણા પ્રતાપથી
 ગુજરી ગયા પુત્રો અરે તે દુઃખ અંતર છે ધણું
 તેથી કુંવારી પુત્રી છે તે દુઃખ ગણતી સો ધણું ૧૬
 સુધરેલ પીતાએ વિણાને ઢેળવી નિશાળથી
 સુંદર ભરતને ચીત્રકામે શીખવ્યાંતાં બહારથી
 કરી પાઠશાસ્ત્રે પુણું તે પુરી પ્રવીણતા દેખને
 કરતી મદદ ગૃહકાર્યમાં વિણા અરે તન દેખને ૧૭

* * * * *
 ત્રણ વર્ષ વિત્યાં આમ પણ વિવા ન વિણાતો થયો
 સહીના શક્યાં કાકીજીએ મીઠાજ આખર તો ગયો
 લાઠકોર નામે કાકીજી ઘરમાં અને ગુણીયલ હતાં
 લઘુ વય વિષે રાંઠ્યા પછી તણાઈ ડાંપણમાં જતાં ૧૮
 નાજ નાતની પટલાઈમાં કંઈ કાળતો ભતો હતો
 વધુ માંદું કંઈ બાણે કઠી કુટવા ઉમળકો આવતો
 અહીંની તહી તહીની અહિં રજતું કરી ગજ આવવું
 વળતી લઢાવી ન્યાય કરવા ત્યાં વળી પોતે જવું ૧૯
 એવાં અનેરાં નિત્ય કર્મોમાં વરસ વિત્યાં હતાં
 મશહુર ઘરમાં બાણીને સહુ કાકી કહી બોલાવતાં
 મોસાળ પક્ષે રે સગાઈ કૃષ્ણલાલ તણી હતી
 કાકી અને લલીતા તણી સગાઈ પણ થોડી હતી ૨૦
 કાકીજી-એક દિન કાકીજી પધાર્યાં કૃષ્ણલાલ કને અરે

કંઈ પેરથી ઉપાડી વાતો શું ગળેં અન ઉતરે
વિત્યાં વરસ ઓગણીમ વિણા શું કુંવારી રાખશે
જેઠ ઠીક ઠેકાણું હવે અપવાદ જગનો ભાગશે ૨૧

કૃષ્ણલાલ-કાકી હજી વિચાર મારો કે જગે જોડયો નથી
હજી ઓગણીમું ખેડું હમણાં એ થકી મોટી અતિ
કાકીજી-કદીના કુંવારી છોકરી આપણ ગૃહે મોટી થઈ
માટે વિચારો લાઈ એવું કાકીજી બોલ્યાં રહી ૨૨

કર્તા-માઝા તજીને કૃષ્ણલાલે કાકીને ખખડાવીઆં
કૃષ્ણલાલ-શું થયું એમાં અરે દશ વર્ષથી તમે નાંડીઆં
ઉમર થઈ ચાળીશની તમ તાતે તે કયમ છૂરચું
વિણા સમે વરધર મળે ત્યારે ખીમે પરણાવશું ૨૩
નહિ આંધળો થઈ લાકડે હું માંકડું જોડું કદી
પરગામ પણ પરણાવશું જો વર અહીં મળશે નહિ
મીઠ્યા ઇજતના કારણે દુહિતા દુઃખી હું નહિ કરું
માટે સિધાવો માફ કરીને આપ એ કાં શીર ધરૂ ૨૪

કાકીજી-ભવ બાળવાના લાઈ મારા જો વિચારો હોય ના
સમજાવી લટીતાને ઘણી પણ કહેવડાવ્યું તોય આ
હા હા ખરૂ ના છોકરીને કંઈ કુવે ઉતારવી
શત્રુ થઈને છોકરીને શીદ ગરદન મારવી ૨૫
નિનય વિવેકે પૂણું વિજ્ઞાને વિવાહે જોઈવી
ન્યારે મળે વર યોગ્ય ત્યારે પ્રેમથી પરણાવવી

પણ ભાઈ અંતર દાઝતુ લાગે ન કડવું તો કહું
 વિણા લણે અગ્રેજી તે તો થાય છે ખોટું બહુ ૨૬
 ભૃગુક્ષેત્રમાં ભાઈ અરે એવું હજી પોસાય ના
 ફરી પારસણો સ.થ શું વંઠી અરે એ જાય ના
 કહું ના કરે તે કેઠવું “ ગે. ઢેમ ” તે સહુને કહે
 તેથી મળેના વર વળીએ લય મને રોજે રહે ૨૭

કેતાં-મીઝજ ખોયો કૃષ્ણલાલે વ.ત કાકીની સુણી
 કૃષ્ણ-હા'પણ તમારૂં દાટીદો ચીતા પડી શી પર તણી
 પંચાત મુકો પારકી ઘરડાં થયાં ગતિ શું ગઈ
 લાજા ખુમવી પેટના માળા હવે એસો લઈ ૨૮

કેતાં-ના કાકીએ કોઠી કઈ આતું કહેલું સાંભળ્યું
 ખોટયું અરેખર લાગીયું ધીરજ ધરી ધીમે કહું
 કાકી-કરજે અરે બાપુ ગમે તે ફાવે તો પરણાવજે
 નહિતો કુંવારી રાખીને બીજી મીરાં બનાવજે ૨૯

કેતાં-ઉઠી ગયાં કાકી હવે કહેવા કહી ના આવતાં
 થતી ચીતા કૃષ્ણલાલને વિવાહનું વિચારતાં
 જોઈ વળ્યો લાયક બધા જે જે મુરતીઆ તો હતા
 એ ત્રણ હતા અપના બીજા પીત્રાઈ ગોત્રી તો થતા ૩૦
 લાયક ઘરો જે જે લલ્લીતાને બધાં દરશાવીયાં
 વિણા તણા જન્માક્ષરો જ્યાં ત્યાં જઈને આપીઆ
 હા, ના તણો ઉત્તર ન કેઈ દીલ ખોલી આપતા
 પેસા તણી પંચાત સૌને તેથી ગળીઆં આવતા ૩૧

લલીતાએ પેઠણનો કર્યો પંદર સોનો આંકડો
 મોંદું ન માંદયું કોઈએ ના કોઈએ કરીઓ ધડો
 માતા સમજતી મુતીઆની પુત્ર ચલણી નોટ છે
 પણ નોટ પર તો બાંક હોયે આંક વિણ આ નોટ છે ઠર
 વધતી કીંમત વરસે વળી સૈકા તણા હિસાબથી
 કરતો પરિક્ષા પાસ કોઈ પાંચ સો ધતા વળી
 વળી માગુ સાધારણ ગૃહે કરતાં અરે ઉત્તર મળે
 કોઈ કહે લણાવયો, લણુનો હમ્મ, નાનો અરે ૩૩
 કોઈ કહે શું વહી જતું કે ના કીકા ના પાઠતા
 વળી કોઈ કહે જન્માશ્રમે મળતા ન મુદલ આવતા
 સુણી વાણી જ્યાં ત્યાં આવીને કંટાળી લલીતા તો ગઈ
 મરણે અરે આ છોકરી પ્રભુ પાસ એ માગી રહી ૩૪
 વર ઘર તણી પંચાતમાં વિત્યા દીનો વિમાસતાં
 ફાગણ ગયો ને ચૈત્ર તો જાતો રહ્યો વિચારતાં
 આવ્યો લગન ગાળો વળી વિવાહ વાત ચલાવતા
 દુહિતા પિતા વર તાતને ત્યાં નિત્ય આંટા મારતા ૩૫
 શક્તિ ન કૃષ્ણલાલની પણ ઘર ગીરો મૂકી કરી
 વિણ તણા વિવાહે પંદર સો તણી હિંમત ધરી
 તયાર થઈ વર શોધતો જ્યાં ત્યાં અરે ફરતો હતો
 પણ નાથ વિણનો હરિએ જગતમાં નિરમ્યો ન તો ૩૬
 પત્તો ન લાગ્યો ન્યાતમાં જ્યાં ત્યાં ફરી થાક્યો અરે
 પેસા તણી બલીહારી જગમાં જાણ્યું તે આજે અરે

કરશું વિવા વળી આવતે વરસે વળી શું થઈ ગયું
કરી કૃષ્ણલાલે યુક્તિથી સમજાવી લક્ષીતાને કહ્યું ૩૭

* * * * *
આવ્યે શરદ પુનમ તણે મેળો અરે હાકારનો
સહકુંડુબ કૃષ્ણલાલને હાકાર યાત્રાએ ગયો
સાથે ગયાં ઠાકી બીજાં નાલકાર નામે જે વળી
ઉમર વરસ હતી સાઠની પરિવ્રજા ભજતાં ભાવથી ૩૮
જાત્રા કરી સહુ સાંજની દેને વળ્યાં પાછાં જવા
ઉતર્યાં બધાં આજુદમાં ગાડી બીજામાં બેસવા
હતી ભીડ ભારે ટેનમાં શોધી વળ્યાં જગ્યા બધે
એન્જન આગળના હોળે જગ્યા જણાઈ મે'નતે ૩૯
નિહાળી કૃષ્ણલાલને ખોલ્યું ઠપાના દારને
ઉતારે બેઠાં માંહિ તેણે દાખવ્યો ઉપકારને
નજરે નિહાળી કૃષ્ણલાલે ઓળખી લીધા બધા
નીજ નાત અમદાવાદના તે તો બધા ક્ષત્રી હતા ૪૦
હતા ચારમાં ત્રણની ઉમર તો સોળ સત્તરની હતી
ચોથા તણી ચોવીસની મુતી મહા મોહક હતી
બેઠા વિવેકે તે બધા સામાજ કૃષ્ણલાલ છે
વીણા વળી બેઠી તહાં બેવા તણે જ્યાં લાગ છે ૪૧
મીઠી નજર નિહાળતી વિણા યુવક ચારે વળી
તેમાં વળી સૌથી વડા પર સ્નેહ દ્રષ્ટી જઈ ઠરી

સોન્દર્યને તેજે અહા ? ભભકી તે નર ચહેરો રહ્યો

આનંદને વિવેકની છાયા વિષે તે નર ઘઠ્યો ૪૨

કૃષ્ણ-પછી કૃષ્ણલાલે પૂછીયું ક્યાં જાવને અભ્યાસશે

યુવક-વળતી સુવક બોલ્યો ધીમે જઈએ છીએ મુંબઈ અમે

પ્રીવીઅસ વિષે ત્રણ જાય છે આ હું અરે એમ, એ, થવા

અજ્ઞાત મુંબઈ આ હતા તેથી જતો હું મૂકવા ૪૩

કૃષ્ણ-કહો નામ શું છે આપનું કહો ભાઈ ઉમર કેટલી ?

યુવક-મુજ નામ કુન્દનલાલ છે ઉમર વરસ તેવીસની

વળી છે પરિક્ષા ક્યારની પાછા વળો ક્યારે તમે

છે સોમવારે પ્રીવીઅસ એમ, એ, તાણી વીસ દિવસે ૪૪

કર્તા-કાકી હતાં સાથે વળી જે ટાપસી પુરતાં વધાં

કાકી-કહે ભાઈ તાસી બેનને પરણાવી જે વૈશાખમાં

કહો કેટલા ભરવા પડ્યા બીજા ખરચીઆ કેટલા

કુન્દન-કાકી પત્યુ પંદર સો બીજા ખરચમાં તેટલા ૪૫

કાકી-વળી નાત અમદાવાદની એ આજ તો અવધી કરી

કલી હામ વિના કામ તો થાતું નથી ત્યાંતો જરી

તમ પાપના છાંટા અરે સુરત ભર્યને લાગીઆ

વળી વર ખરીદી વિક્રયે ધંધા બધા પડી લાગીઆ ૪૬

હજુ ભાઈ તું છે પરણવાનો કેટલા ઝોકાવશે

વળી આજ અમદાવાદનું ગરમાગરમ બજાર છે

સોઢા બહુ તેજતણા વરવિક્રયે તો થાય છે

કાકી વધાં તેના પ્રતાપે બાળહત્યા થાય છે ૪૭

કુન્દન-કાકી વહોના વાત એ નિશ્ચય કયો મેં તો ખરો
 પૈસા નહિ લેવા દહી સંકલ્પ મુજ એ આકરો
 મુજ જાતને વેચે પિતા પરણુ નહિ કે પેરથી
 રાખે ભરાઈ કાઢશે તો જઈશ મુખે લેરથી ૪૮

કૃષ્ણ-વાતો વહી ના ના કરો ભાઈ બધું હું જાણુતો
 કરો વત અહીં સ્વેચ્છા થકી પૈસા તાણું નહી કામ તો
 આવે વખત લેવા તણું ત્યાં દોષ કાઢો તાતનો
 જુવો કાંતીલાલે શું કયું કહેતા હતા શું વાત તો ૪૯

કુન્દન-કહો આપ ફાવે તેમ પણ બોલ્યું અબોલ્યું ના કંઈ
 દરકારના જીવની કરૂ આજ્ઞાત એવી અનુસરૂ
 ઘર ખડાર કાઢી મૂકશે લોકો કદી ધીક્કારશે
 કરી છે પ્રતિજ્ઞા પાળવા જીવતાં લગીએ પાળશે ૫૦
 અનીની થતી અટકાવવા છે એજ રસ્તો એક તો
 પૈસા લઈ પરણુ નહિ રહેવું કુંવારા છેક તો
 ગણુતો રૂઢી તોહતાં આ પાપ તાત અનાદરે
 મુજ સમ ભણેલા ભાગશે તો કાઈ બીજુ ન આદરે પર
 લઈ છુ પ્રતિજ્ઞા બીજુ તે તો કૃષ્ણલાલ જ સાંભળો
 જે રાક્ષસી રૂઢી થકી વિકલ કરી પરણે વરો
 ના જાઉં વરધોડે કદી ન્યાતો મરણની તે ગણી
 બનતા મુખી અટકાવવા બીજા જતા જે તે ભણી પર

કૃષ્ણ-આખું ભણ્યું કહ્યું કૃષ્ણલાલે મીત્રસહ પધારને

કુન્દન-મનતા સુધી હું એકલો આવીશ એવું ધારજો
કેતા-અડેલ લખી એક મેકનાં આબું ભણ્ય ઉતરી ગયાં
લ્યો આવજો, લ્યો આવજો કહી સહુ છુટાં રોડે પડ્યાં પડ

* * * * *

ચુનારવાળા મધ્યમાં હતું ઘર કૃષ્ણલાલનું
ભલકા મહી ભારે નહિ ને રહેજ એઠા ઘાટનું
વળી પાછલો વિભાગ સરિતા તરફનો ખુલ્લો હતો
વિણા તણા વિલાસનો પણ ઓરડો ત્યાં તો હતો પણ
એક દીન શોભા નીરખતી વિણા તરફ એઠી હતી
ભરતી થતાં ભારે સરીતા તો ઉછળા મારતી
સુખદા સમીર વા'તો છતાં વામા ત્રિમાસ નાખતી
ના ચોટતું ચીત તેહનું ગદાની કંઈ અંતર હતી પણ
ડાકોર જઈ આવે હજુ દહાડા વિસેક તો છે થયા
નિહાળી મુરતી પ્રેમની વિચાર ત્યાંથી ઉદભવ્યા
વળી જોઈ કુન્દનલાલને કુન્દનમયી તે તો બની
તન એકલું ફરતું અહિં મન સાથે કુન્દનલાલની પણ

વિચારમાં વિવશ બની જાણી વગી ત્યાં એકલી

વિણા-પ્રભુ આપુ તો પતિ આપજો એ અર્જ મારી સાંભળી
જડી છે જતનથી એજ મુરતી આ હૃદય તેનું ગણી
માની કુવરા મેં અરે મનથી અણ્યા મુગટ મણી

શું સુખ, શી વાણી મધુરી, શી છટા અવયવતણી
 આવી ખટા સામે ચતા જ્યા વાત થતી વિવાહની
 કુન્દન તમે કુન્દન ખરા કુન્દન સીનો શણગાર છે
 સર્વાંગ કુન્દનને સજી વળી થઈશ હું એકતાર તે ૫૮
 ક્યાંથી મળે ઓળખાણુ સથે આમ ઓચીંતી થઈ
 વળતાં વળી એ આવશે કીરતાર કૃપા હતી

માતાપીતા પરગામ પરણાવા તણુ ના પાઠશે
 ત્યારે વળીશું ગામમાં મુજને બળે પરણાવશે ૫૯
 નાના અરે એવું કદાપી હુંજ થાવા નહિ દઉં
 મનથી વરી એ નાથને બકવા કરે છે ને સહુ
 હું તેમની એ માદારા દરકાર બીજાની નથી
 ના કોઈ કાળે દેહ આ બીજા તણી થાશે નહિ ૬૦
 થાસે વિધી વસમો વળી હા, ના કદી બાતે કરે
 માતાપીતા તેથી અરે વિવાહ બીજે જો કરે
 કહૂ આત્મહત્યા હેતથી સ્વર્ગે જીવન માફ જશે
 વળી નમંદે, હે નમંદે મુજ દેહ તુજ અર્પણ થશે ૬૧

કર્તા-આવા અનેરા તક વિતકો કરે વિણાં જહાં
 અવાજ એવે આવીઓ મુણ્યો ટપાલીનો તહાં
 દોહી જઈ વિણા જીવે તો કાઠં એક પઠ્યો હતા
 પઠતાં નજર બાણ્યું અરે એ પત્ર કુન્દનલાલને ૬૨
 વાંચી વિચારી બાણીયું છે વાયદો સોમવારનો

પીતાતણી પેટી પર એ પત્ર મૂકી ક્યારનો

વાંચનગૃહે જઈ તે પછી કંઈ કંઈ બિચારો ગુંથતી

પ્રજુની કૃપા મારા પરે મન માની આવે મુરતી ૧૩

માત્ર પીતા કરશે નહિ જો આપ મેળે હું કરું

દરકાર તણુ દુનીયાં તણી આ દેહ એ ચરણે ધરું

વિદ્વાન વિવેકી વળી વિચાર સારા તેમના

સ્વીકારશે સહુણે મુને હૃદયે હરિ છે જેમના ૬૪

કેતી-આવી ઉઠી જ્યાં બહાર ત્યાંતો એજ વાતો ચલાતી

વાતોજ કુન્દનલાલની માતાપીતા મુખે થતી

કહેતા હતા વળી એજ કે કુન્દન સ્વીકારે જો વિષ્ણુ

પુછાવીએ પછી સંમતિ પત્રે પિતા તેના તણા ૬૫

વિષ્ણુતણા વાંચનગૃહે ઉતારે કુન્દનલાલને

જાણી વિષ્ણુ એ વાતએ આવ્યો ઉમળકો બહાલનો

નીજ ઝોરડો શણગારીઓ શોભા કરીને અવનવી

ટંગાબ્યાં ચીત્રો નીજ કરે ચીતર્યાં હતાં જે અનુભવી ૬૬

એક ચીત્રમાં માસુક બિચારી પ્રેમ આશક યાચતી

વળી તે બીજામાં તે પતિનું પ્રેમ ચુંબન પામતી

રૂમાલ જે નીજ કર ભરેલો મેજ પર તે પાથર્યો

રેશમ તણા તકીઆ બધા મુરશીપરે શણગારીઆ ૬૭

સોમવાર આવ્યો વાચકાનો તેહ પ્રાતઃકાળમાં

ગયા કૃષ્ણલાલજી તેડવાના સ્ટેશને વિચારમાં

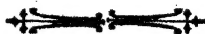
રહી દેર વિણાએ વળી લી પીને છાયાં પાણીયાં
 “પરોણા પધારો રે ભલે” સ્વાગત મધે ચોટાણીયાં ૬૮
 લઈ કૃષ્ણલાલજી એટલામાં આવીયા ત્યાંતો અરે
 છે સાથ કુન્દનલાલ તે પાછળ ધીમા પગલે પળે
 લલીતા ખખર પુછે વળી વિણા નજર નાખી રહી
 ફરકયું અનેરૂ સ્મીત જ્યાં નજરો નજર બેઠે મળી ૬૯
 વિણા તણા વાંચન ગૃહે છે તેમને પધરાવીયા
 સ્વર્ગીય શોભા ત્યાં નિહાળી કંઈ વિચારો આવીયા
 ચીત્રો ભરત કામે વળી કંઈ રંગ પુરીત આકૃતી
 સરીતા રમે સાગર સહે દેખાય એ કુદરત કૃતી ૭૦
 એ દ્રવ્ય કુન્દનલાલનું નિહાળી મન વીહવળ થયું
 ભુલી જઈ તન ભાન ભોયુ ગૃહ વિણામય થઈ ગયું
 ત્યાં શબ્દો કુન્દનલાલના મુખે અચાનક નીકળ્યા
 બાળા અરે આ પામશે જે ભાગ્યશાળી છે ખરા ૭૧
 આવી અરે આ એટલામાં સ્નાન ભોજન તે વળી
 બાવાનું કૃષ્ણલાલને કચેરીએ તેથી કરી
 રંગીત આસન ગોઠવી વિણા અરે ત્યાં તે ગઈ
 ભોજન જમાડ્યાં ભાવતાં છે વાનીઓ વીધવીધ કંઈ ૭૨
 સ્થીતી જ કૃષ્ણલાલની સાધારણે હતી ચાલતી
 પીતા તણા કરજે વળી ટુંકા પગારે તે હતી
 પરોણાગણે પણ પાછી પાની ના થતી ભર્યે કઠી
 બહો જલાલી ને પૂર્વની કહેવત હમુ છે ચાલતી ૭૩

લક્ષ્મી લલે જાએ કઠી ના તોંકની પરવા કરે
 અસલી ન તજતું ખાનદાની રે ભલા ભરૂચ રે
 હતો કૃષ્ણલાલ જ ખાનદાની હાલની રૂપાઈ છે
 પેસે ટકે ખાલી છતાં ભાગ્યુ લલે પશુ ભરૂચ છે ૯૪
 કૃષ્ણલાલ કચેરીએ ગયા કુન્દન ગયા આવાસમાં
 આરામ લેતાં ચેરમાં ઉજાગરે ઉંઘી ગયા
 નિંદ્ર મહિ સ્વપ્ને કંઈ આવી અને ઉડી જતાં
 ફરકયું મુખે જો સ્મીત સ્વપ્ને છે વિણાને નીરખતાં ૭૫
 પૂરવે અરે આણુંદનાં સ્ટેશન વિષે જોઈ વિણા
 આજે સવારે સ્મીત સહ સત્કાર કરતી જો વિણા
 જમતી વખત પીરસી જતી શરમાળ શાણી તે વિણા
 આનંદ દેતી ઉંઘમાં પશુ આ ઘડી ખડીએ વિણા ૭૬
 ખડખડાટ થાતાં એટલામાં આંખતો ઉઘડી ગઈ
 નજરે પડી કંઈ શોધતી વિણા કમાટે તો કંઈ
 લલ્લીતા અરે નીજ એનને જોવા ગઈ છે જ્યાં મુઘી
 વિણા મનોરથ પૂર્ણ કરવા આવી અંદર ત્યાં મુઘી ૭૭
 નિંદ્રીત કુન્દનલાલને જગાડવા જુજિત કરી
 કમાટમાં કંઈ શોધતાં અવાજ તો કીધો જરી
 ઝખકીજ કુન્દનલાલતો જાગી ફરી જોયું જરી
 સાક્ષાત વિણા ભાળતાં નજરો નજર ત્યાં તો મળી ૭૮
 નિચુ નિહાળી રહી વિણા પાછુ વળી જોયું ફરી
 બીજ પ્રેમનાં રોખ્યાં અરે નેત્રો પરસ્પર ત્યાં મળી

શાંતિ તણો કરી લંગ કુન્દનલાલ તો બોલ્યા અરે
 કુન્દન-બાળા કરો શું એકલાં એકાંતમાં આવી ખરે ૭૬
 વિણા-વિણા વદી ભરવા તણુ લેવા અહિં આવી હતી
 પહોંચી ખલલ જે ઉંઘમાં તે માપી માણુ આપની
 કુન્દન-કાંઈ નહિ તેમાં, “ ભરો શું તે મને જોવા દીજો
 સુંદર ભરત છે તમ તણુ સુવર્ણ ચંદ્રક મેળવો ૮૦
 વિણા-મુંબાઇ પ્રદરશનમાં મને સુવર્ણ ચંદ્રક છે મળ્યો
 કુન્દન-ભરી આપશે રૂમાલ મુજ સુવર્ણ લાયક છે તમે
 વિણા-હા, હ્યો સ્વીકારો ભેટ આ લાયક સુવર્ણ હું બની
 કર્તા-કહેતી ધીરે ધુજતી વિણા તેતો ગઈ ખુરશી ભણી ૮૧
 પ્રીય વાંચકો આરામ હ્યો આજે કયા આ સ્ટોપ છે
 કરશુ અધુરી પુરી બીજા ભાગમાં નવી નોક જે
 અધુરી કયા રસ પૂર્ણ જે તેથી ન કોઈ શોચશે
 કહે દાસ જોઈતારામ બીજા ભાગમાં તે વાંચશે ૮૨
 શંકાર ને કંઈશુ રસોની રેલ છેલ જ ત્યાં હશે
 ખરો ભાગ્યશાળી નાણુશે જે ભાગ બીજો વાંચશે
 (આ કથાનો ઘણો રસીક હેવાલ બીજા ભાગમાં)

ઉમરેક બટવાડી પોળને નાકે આવેલા સસ્ત્રની પ્રી. પ્રેસમાં
 સ્તીલાલ બાળદૃષ્ટ્ય ત્રીવેદીએ છાપી અને નડીયાદમાં આવેલા
 બલ્લવ પુસ્તકાલયના માલિક શુકસેનર જડુલાલ નારાયણસે
 સ્વામીનારાયણના મંદીર આગળથી પ્રગાઠ કરી.

સત્વર ખરીદ કરો—મોટા ઉઠાવ,

કળિયુગનાં કૌતક—પોલમપોલ દુનિયા	રૂ. ૦-૧-૦
સમયનો સિતારો—વખત તેવાં વાળાં	રૂ. ૦-૧-૦
ફેશનેબલ જમાનો—કુખતી નૌકા	રૂ. ૦-૧-૦
વરઘેત્રી વિષ્ણુ—પ્રેમી કે પાગલ ભાગ ૧-૨	રૂ. ૦-૨-૦
મુંબાઈની ચોકાણી ભાગ ૧ થી ૪ ...	રૂ. ૦-૪-૦
સોળ વરસની સતી અને નવ વરસનો પતિ ભાગ-(૧-૨) (૩-૪) (૫-૬)	રૂ. ૦-૪-૬
ખાપ કે સાપ ભાગ ૧-૨-૩	રૂ. ૦-૩-૦
અહાદેવીની અઠાઈ-યાને-જમાનાનો જુલમ ભાગ ૧-૨	રૂ. ૦-૨-૦
જસમા ઝોઠણુ—સતી સાવીત્રી ...	રૂ. ૦-૧-૦
કળિનો કેર—જમાનાનો ફારફેર ...	રૂ. ૦-૧-૦
સ્વતંત્ર સ્વરાજ ...	રૂ. ૦-૧-૦
રાષ્ટ્રીય લગનનાં ગીતો ...	રૂ. ૦-૧-૦
સ્વરાજ્ય ગરબા સંગ્રહ ...	રૂ. ૦-૨-૦
સંગીત શશીકળા (સચ્ચીત્ર વાર્તા) ...	રૂ. ૦-૬-૦

તમામ ભાતનાં પુસ્તકો વેચનાર

બુકસેલર-જહુલાલ નારણદાસ,

મ. નડીઆદ

વેપારી ભાવનું પ્રાદ્યસ લીસ્ટ તુરત મંગાવો.

૨ પ્રિન્સિપલ ૧૯૨૨

વીણા તણા વાજીંત્રમાં, ગુલતાન થઈ વિણા ખરે!
આવી તહીં તંદ્રા મહીં, નીજ નાથતાં દર્શન કરે.

✍ વધુ માટે વાંચો—ભાગ બીજો.

